

Sjunde roten, tomt 43

Kvarteret Lilla Berget

Tjugoåttonde roten 1637–57

Sillgatans södra sida, sträckan

Sextonde roten 1657–70

Nygatan – Smedjegatan

Sillgatan 13

Erik Andersson båtekarl 1643, 1653–55: 2 mtl, 1652: 1 mtl, 1656: 1.4, 1657v:- 18 (XVI), 1657 h: 1, 1658: 2, 1659–63: 1, 1665–66: kallas strömbåtsgillets ålderman 1666–70–78, M1678 Gustavi tomtöreslängder 1670–80 1 tomt

Vid kämnärsrätten den 9.10.1666 var Erik Andersson båtekarl käreande mot *Lars Olofsson besökare* som svarande. *Lars Bengtsson soldat* och Erik Anderssons son *Anders Eriksson* vittnade på svarandesidan. Erik Andersson sade att Lars Olofsson besökare beskyllt honom för att vara en tjuv och för att han tidigare hade farit igenom slussen med spannmål utan att betala kronans rättighet och tull. Lars Olofsson sade, att han fällt sina ord sålunda, att den som undanhåller kronans tull och inte ville tillåta sin spannmål att målas, han var inte bättre än en tjuv. Lars Bengtsson soldat vittnade om att när en tunna var uppmätt, ville inte Erik Andersson tillåta vidare uppmätning av mälden och att Erik sade, att besökaren inte skulle få frångå honom någon spannmål. När han sade det gav Erik Anderssons son *Anders Eriksson* Lars Olofsson en örfil. Lars Olofsson lovade då, att örfilen skulle bli Erik dyr nog.

Rätten upplyste Erik Andersson om att ”der han saken vill vidare utföra skall han sig vittne förskaffa, hwar han det icke kan göra är honom bättre tiga stilla.”

Den 11.10.1665 berättades strömbåtsgillets ålderman Erik Andersson vara syskonebarn (=kusin) till avlidne *Peder Eriksson båtekarl*.

I april–maj 1677 behandlade rätten, att *Anders Andersson blockmakares moder* hade blivit illa slagen av Erik Andersson båtekarl ”så att om dess reconvalecens slett förhoppning är”. För Erik Andersson borgade sonen *Anders Eriksson*, *Torsten Bengtsson i Gaddås* och *Olof Torsson Lake*.

Erik Olofsson båtsman, senare båtekarl (1676 kallad stadsbåtsman)

slutligen löjtnant vid amiralitetet ägde gården 1675–92, änkan till 1699 Gustavi tomtöreslängder 1681 1 tomt.

Redan före Erik Anderssons död flyttade Erik Olofsson in i gården. Han gifte sig 1651 med *Anna Eriksdotter*, varför han kan antagas ha varit måg till Anders Eriksson ålderman. Erik Olsson kallas båtekarl, när hans änka Anna Eriksdotter den 6.6.1692 besvärade sig mot *handelsman Lars Hansson den yngre* (identisk med *Lars Hansson Liedberg?*), som förhöll henne fraktbetalning. Hon besvärade sig 1696 enligt Göteborgs registratur för 1696 (sid 97) ang. sin sal. man löjtnant Erik Olssons vid amiralitetet sal. broder *löjtnant Anders Olsson i Kallsjö* lön. Samma år protokolterades *hennes* obligation till banken för lån av 120 d smt caroliner och hennes pantsättning av sitt hus och gård på Sillgatan mellan *Cornelii Swartz* änkas å ena och båtsman *Börge Torkelssons*

å andra sidan. Vid ny pantsättning av änkan 1697 angavs läget vara Sillgatan gentemot Tyggårdssporten mellan s mma grannar.

1699 (Gbg bou 1699:614) företogs bouppteckning efter såväl amiralitetslöjtnant sal. Erik Olssons som hans änka sal. Anna Eriksdotter i närvaro av *Karin Gullberg*, förmyndarna *mäster Petter Mellenberg* och *Erik Olsson* samt *Jonas Persson skräddare*. Makarna efterlämnade hus och tomt på Sillgatan (sålt för 320 d smt), 1/2 strömbåt i kompani med hustru Karin Gullberg, 1/5 del i nya båten Dufvan samt 1/14 del i *båten Makalös*. I bouppteckningen omtalas barnen *Catarina, gift Pihlgren, Erik Eriksson* och *Helena Eriksdotter*. (Berg II:7–8, 422).

Nils Nilsson båtekarl 1699–1704

Båtekarlen Jacob Alleby

(1705–21)

pantsatte 11.10.1705 till hospitalet hus och grund på Sillgatan mellan löjtnant Swartz änkas hus å västra och Börge Wermings hus å östra sidan.

27.4.1714 uppbjods första resan skepparen Jacob Al(le)bys på Sillgatan belägna hus och gård för skulder till *Ingrid Olsdotter Winberg, rådmän Hans Rijs* och *Lars Gathe*. Jacob Allebys tomt värderades 1715 120, huset 160 och lösöret 30.

Upphandlingslängden 1717 omtalar styrmannen Jacob Alleby av amiralitetet och hans hustru *Anna Andersdotter*. Hos dem bodde *stykjunkaren av artilleriet Anders Rusin* vars hustru också hette Anna Andersdotter. 1720 kallas Jacob Alleby ”avskedad löjtnant”.

Pistolsmeden Johan Herman Asbeck

lät 19.6.1721 första resan uppbjuda ett hus och gård på Sillgatan beläget emellan styrmannen Petter Bengtssons hus och gård å östra och borgaren Michel Svenssons å västra, vilket han tillhandlat sig av löjtnant Jacob Alleby för 400 d smt och en diskretion av 10 d smt den 22.4.1721. Han beviljades laga fasta 30.10.1721 på detta köp.

Pistolsmeden Johan Herman Asbeck inflyttade från Essen i Brandenburg till Göteborg, där han fick burskap 19.2.1718. Han skjöt ihäl sin styvdotter, *f.d. soldaten Stöllmans hustru Maria Larsdotter*, varför han den 5.2.1749 dömdes till döden och den 26.4 avrättades av *skarprättaren Erik Smedner*, varefter huvudet fästes på en påle och kroppen på en annan. Ägde före 1722 gård på Sillgatan mellan Mikael Svensson i väster och sal. Wermings änka i öster

G 1) *Margareta Fea*, begravd 22.11.1721 (bou 21.3.1722)

2) 1722? m. *Kerstin Jönsdotter* död 1748 och begravd 14.9, änka efter *pråmskeppare Lars Andersson*. (Berg II:1–2 sid. 134.)

Asbeck blev inte långvarig ägare av denna fastighet och Anna Alleby bodde kvar i huset, ty vid rannsakingen om den vådeld som i februari 1721 uppkommit i *borgaren Michel Svenssons* hus klandrade kämnärsrätten enligt dess protokoll (sid 727) det ”liderlige och förargerlige lefwerne (t) uti Michel Svenssons grannkvinna Anna Allebys hus”. Själva rannsakingen var ”uti tvenne års protokoller” så omfattande (”uppfyllt”) ”att han [skrivaren] ej skall ha hindt med att låta den [dvs protokollet] avskriva utan författat däröver ett register, där magistraten skulle finna nödigt och tiden så tillät att igenomläsa hela rannsakingen”.

Det omtalades den 26.11.1722, att hustru Anna Alleby avlidit i arresten föregående lördag. Hon var dömd som den som upplåtit sitt hus till ett öppet horehus och skulle begravas utan ceremonier på kyrkogården.

10.9.1722 pantsatte

perukmakaren Hans Apelgren

till *Sebastian Tham* för lån av 300 d smt det hus han tillhandlat sig beläget på Sillgatan intill Michel Svenssons gård å västra och skepparen Petter Wärmings änka på östra sidan. Hans Apelgren pantsatte den 18de samma månad hus och gård till hospitalet för lån av 250 d smt (för vilken skuld gården uppbjöds första resan den 31.8.1730. Hans Apelgren hade 1725 gesällen *Anders Krook* och *pigan Liskan Larsdotter*. Hos honom bodde då *smeden Matthias Wettersten*, som arbetade på sitt mästerstycke.

Som ägare 1732–1748 omtalas

ringkarlen vid Tyska kyrkan Måns Isacsson

som den 13.6.1746 lånade 100 d smt av tyska kyrkans fattigmedel och pantade hus och tomt på Sillgatan. Hos honom bodde klensmeden Matthias Wettersten kvar 1732, ”fattig och näringslös” men med *gesällen Nils Svensson*, vidare 1734 *tyske organisten Johan Christian Möller* med *pigan Kirstin Håkansdotter*.

Ringkarlen Måns Isacsson efterlämnade (bou 31.10.1748) hus och tomt på Sillgatan gentemot fortifikationstygårdens, en hel tomt, uppbyggd allenast till gatan efter sista eldsvådan, 750 d smt – netto 477;21 daler.

Gift 1/ *Liskan Sörensdotter*. Vid bou efter henne 5.5.1729 ägde mannen endast hus och gård på Otterhälleberget, 120 d smt, som sedan såldes. Dottern *Brita Agneta Månsdotter*, född i detta äktenskap, var gift med *fältväbeln vid överste Rutensparres reg. Sven Kindström*.

2/ *Annika Persdotter* som efterlevde (Berg II:5–6, 239). Hon omtalas som ägare 1750.

Sporrsmeden mäster (1785 kallad järnkrämare) Olof Weisell

1752–1785– (friår)

lät den 1753 den 12 mars första gången uppbjuda ett på Sillgatan vid Kronhuset emellan handelsmannen Carl Habiechts å östra och sal. perukmakaren Torups ödetomt å västra sidan beläget hus och gård, vilket mäster Weisell enligt köpebrev den 23.12.1752, tillhandlat sig för en köpskilling stor niohundra femtio d smt av *skepparen Anders Bromans hustru Rachel Broman*. Hennes man var stadd på utrikes resor är och hade givit henne sitt samtycke till försäljningen genom öppen fullmakt av den 18.8.1752, Gården hade sålts under förbehållet, att ringkarlsänkan Annika Pehrsdotter utan någon hushyras beräkning skulle få behålla, nyttja och bruka vissa uti köpebrevet nämnda rum, så länge hon levde som änka. Detta år 1753 betecknas Olof Weisell som fattig. Han hade då *gesällen Carl Weisell* och i gården bodde också *skeppar Broman*, *pigan Marit* och *besökaren Johan Greffling* (kvar 1760, se 7.41).

Olof Weisell erhöll fasta den 15.9.1756. Han var son till *sporrsmiden Johan Filip Weisell* (bosatt först 1.8. sedan 10.31, Kvarnbergsgatan) i hans första gifte med *Elisabeth Fernlöf*, syster till *guldsmiden Olof Fernlöf*. Olof Weisell gick liksom sin broder Johan Jacob Weisell i lära hos faden och erhöll burskap som sporrsmidmästare 20.9.1751 och gifte sig samma år med *Johanna Maria Holm*, dotter till *svärdfejare Aron Holm*.

1760 hade Olof Weisell *gesällerna Jacob Weisell och Friedr Ekhoff och lärgossen Christian Weisell*.

När man talar om sporrsmeder skall man observera intressekonflikten mellan sporrsmeder, gördelmakare och hattstofferare: alla dessa sysslade med ”smärre metallarbeten”. Sporrsmederna i Göteborg sorterade under klensmedsämberet.

Olof Weisell skrev den 8.5.1769 (EIIb:134), att han som nabo var berättigad att inlösa den halva tomt, som var belägen vid hans på Sillgatan belägna hus och gård, av vilken tomt *hovslagaren mäster Meijer* nu var ägare. Weisell var nu sysselsatt med reparation av taket och hade låtit ditköra både takpannor och läkter. Weisell begärde, att Meijer skulle uppkallas till nästa rättegångsdag för att mottaga köpeskillingen.

En av Olof Weisells bröder var *hökaren Johan Jacob Weisell* (se 2.58), som i ett brev till Göteborgs magistrat (E10.124, 16.10.1767) hänvisade till klensmedsämberets utslag den 11.9.1767 över hans ansökan att antagas till mästare och sporrsmid i staden. Bland skälen till avslag hade ämberet anfört 1) Johan Jacob Weisells (1764 erhållna) tillstånd att idka hökerinäring, 2) hans svaga syn, 3) att brodern Olof Weisell ej hade tillräckligt arbete för att kunna hålla medhjälpare i verkstaden. Johan Jacob Weisell hävdade, att hökerinäringen ej gav honom tillräcklig näring utan fattigdom och elände tryckte honom ständigt. Att det var brist på arbete var orimligt i sig själv.

”Ty utom det, att Götheborg med skiäl räknas näst intil Stockholm för den största stad i Riket, är ingen sporrsmid (stavat spårmed) på denne sidan Örebro och Linköping samt skånska sidan här omkring til finnandes”. Merendels hade hans bror 5 arbetare i verkstaden, ibland 4. Själv hade Johan Jacob Weisell som mästarebarn redligen lärt yrket.

Arbetarantalet betecknade Olof Weisell som lögn, på tredje året hade Olof Weisell ej gesäll, ej heller 4 eller 5 arbetare. Olof Weisells egen son, som gick i Tyska skolan och inte var 15 år utan blott fyllt tolv år, räknade brodern in bland arbetarna.

Olof Weisell skrev att brodern Johan Jacob jämförde Stockholm och Göteborg med förteg att i Stockholm fanns det knappt tvenne mästare i deras profession. ”Men skulle tycka att där så många hofstater fanns, där borde det finnas tillräckligt med avnämare: i stället fanns det i den i Göteborg inrättade Nürnbergerboden allt vad som hörde till sporrsmidsarbetet som beslag till likkistor m.m.” I Uddevalla utförde klensmederna detta arbete. De hade också förfärdigat skrapor till hela Dragonregementet och förrättat förteningar. I Lidköping hade en sporrsmid gjort betselsträngar för att inte tala om allt det arbete, som kom från Jönköping och flera städer, inte att förtiga att bruksarbetare fuskade i denna profession ”så varest man reste kunde man handla sporrsmidsarbete”.

I ett brev till magistraten två år senare (EIIb:133, 11.1.1769) klagade Olof Weisell över att hans bror Jacob Weisell ägnade sig åt sporrsmidsarbete trots magistratens förbud för honom att befatta sig därmed, innan han gjort sitt mästerskapsstycke. Jacob Weisell hade bl.a. tillverkat åtta likkistoringar till avlidne *inspektör Hermeijers* sterbus, fler arbeten att förtiga.

Magistraten fick 1770 (EIIb:139, 9.2.1770) ett nytt brev från Olof Weisell. Denna gång ansökte Olof Weisell om att få idka trähandel under hänvisning till att han var ofärdig i handen, vilket enligt trähandlarna inte berättigade honom därtill. Hans ansökan var enligt dem en missnöjesyttring över att magistraten hade beviljat hans broder tillstånd att idka sporrsmidsarbete här i staden. ”Det var i staden allmänt bekant, huru Olof Weisell på allt uptänkeligt sätt sökt hindra brodern att med sitt lärda handtwerk få rädda sig utur hunger och armod.”

Inkvarteringskommissionen ansåg (EIIb:141, 27.4.1770), att Olof Weisell var av den inkomst och förmögenhet, att han verkligen inte hade orsak att klaga över för hög taxering på den punkten (40 d smt för näring och rörelse).

Hos *järnkrämaren Olof Weisell* bodde 1790 *järnkrämaren Johan Weisell*.

Tomtöret för 7.43 betalades år 1800 av *jungfru Maria Elisabet Weisell* och 1807 av *jungfru Sara Weisell* (stavat Weisell båda åren).

Skräddarmästare Hans Harman uppbjöd 7.43 den 8.3.1813, inköpt i januari samma år för 3133. 6 rdr b:co. G 1/ *Gustava Söderberg* död 10.1.1814 (bou 18.8. s.å. som upptar trähus med tomt nr 43 i 7 roten Sillgatan,) Hon hade i föreg. ä. sonen *sjötullsvaktm. Nils Henrik Lieström*. 2/ *Anna Johanna Wessberg*, dotter av *strumpfabrikör Johannes Wessberg* f. 1737 (Berg II:5–6 sid. 64).

Skomakaremästare Matthias Pettersson uppbjöd 7.43 den 15.9.1817. Han avled barnlös 29.8.1834. Ägde trähus med tomt nr 43 i 7 roten 2 100 rdr bco. Änka *Maria Olena Westerberg* (Berg II:9–10, 50).

Senare uppbud av 7.43

skeppare J B Olsson	22.7.1844
arb. Nicolaus Ericsson	16.12.1861